

СТАНОВИЩЕ

за конкурса за академична длъжност „професор“ по ПН 2.3. Философия

(Етика; Етика и регулации) за нуждите на секция “Етически изследвания”, Институт по философия и социология, БАН, обявен в „Държавен вестник“, бр. 92/18.11.2022 г.

от проф. дфн Татяна Батулева, секция “История на философските и научните идеи”, Институт по философия и социология, БАН

1. Основание за изготвяне на становището

Участвам в състава на Научното жури по конкурса съгласно Заповед № РД 09-23/ 11. 01. 2023 г., издадена от Директора на ИФС-БАН проф. дсн Емилия Ченгелова и съм автор на това становище съгласно решението на първото заседание на Научното жури, състояло се на 26.01.2023 г.

2. Информация и впечатления за кандидата

Единственият кандидат в конкурса за професор, доцент дфн Стоян Андреас Ставру, е представил безупречно подготвена документация. Доцент Ставру е доктор на философските науки и притежава две ОНС доктор: по гражданско и семейно право (2009) и по съвременна философия (2015). Има редица специализации като: Правораздаване, Публична администрация, Международно право, Групово-динамичен тренинг. Носител е на три престижни награди и отличия; преподавател по биоправо и сигурност; биоетика; екополитика; медицинско право; медицинска футурология; философия на тялото; киберправо.

Стоян Ставру е завеждащ секция "Етически изследвания", ръководител на повече от 16 мултидисциплинарни изследователски проекта към БАН, СУ, ПУ, НБУ. Насочени към анализ на многопосочните отношения етика-право, те са особено значими както в теоретичен, така и в практически план и намират непосредствено приложение в преподаването на редица специалности.

Стоян Ставру е основател на публичния сайт "Предизвикай правото" и водещ експерт в редица национални проучвания, засягащи правната и философско-етическа същност на понятия като „справедливост“, „неимуществени вреди“, процес на деморализиране на неимуществените вреди“. Редактор в сп. "Философски алтернативи", "Етически изследвания", "Предизвикай правото". Учредител на Фондация за развитие на правосъдието.

Познавам доцент Ставру от дълги години като водещ участник в авторитетни философски форуми, национални и международни конференции, теоретични семинари и научни проекти. Представените от него текстове са предизвиквали вниманието, а понякога и възхищението ми със своята многопластова обосновка, прецизна аргументация, висок научен и езиков стил. Имам трайни впечатления за неговата колегиална коректност в академичната комуникация и в качеството му на член на ОС на БАН, на Комисията по академична етика към ИФС и ОС на БАН, на Обществения съвет към Министерството на здравеопазването.

Стоян Ставру е уникално съчетание на учен-теоретик и практик-общественик, притежаващ сериозна експертиза в областта на юридическата теория, медицинската етика, съвременната философия и екологията.

3. Характеристика на научно-изследователската дейност на кандидата

Единственият кандидат в конкурса за професор по професионално направление 2.3. Философия (Етика) към секция "Етически изследвания" отговаря на всички изисквания за тази длъжност. Предоставени са достатъчно свидетелства, че са изпълнени и дори надхвърлени минималните национални изисквания, както и тези, заложи в Правилника за приложение на ЗРАС на ИФС. Стоян Ставру е водещ участник в над 30 национални и международни научни конференции. Свидетелство, че научната продукция на кандидата е разпознаваема и ценена и у нас, и в Европа от философи, юристи и психолози и общественици е представената справка за цитиранията (над 300 точки).

За участие в настоящия конкурс Стоян Ставру е представил една монография, 10 студии и 9 статии, групирани тематично в три проблемни кръга, посветени на правосубектността, дееспособността и етическите проблеми, свързани с климатичните промени.

Монографията *„Обезщетение за неимуществени (морални) вреди в България в контекста на задължителната застраховка “гражданска отговорност” на автомобилите“* (2020) е първото у нас цялостно изследване на етическото съдържание на моралните вреди, което свидетелства за успешно избрания от автора новаторски подход: той съчетава юридическите конкретни приложения (181 акта на Върховния касационен съд) с философско-теоретичната рамка, релевантна за понятието "справедливост". От една страна, тя отчита *моралното значение* на новите връзки между хората (независимо от липсата на родствена или брачна връзка между тях, като допуска възможност по-широк кръг от близки лица да

претендират юридически за претърпени от тях морални вреди), а, от друга страна, поставя определени *етически прагове*, недопускащи неоснователно и неправомерно обогатяване.

Проследени са етическите въпроси относно новите граници на субекти и тяхната неприкосновеност на основата на анализ на разликата между биологичния и дигиталния „формат“ на паметта (*„Нашата памет е нашата крепост: биологична и дигитална памет в битка за субекта!“*); връзките между етиката и регулациите на правосубектността; правната значимост на живото човешко тяло (*“Началото” на човешкото тяло и бременността*); етични и правни стандарти, свързани с робота и изкуствения интелект (*„Роботът – новият “Друг” в междините на правото“*).

По пътя на литературата е предложен е *оригинален*, различен от догматиката на правната доктрина ракурс към регулациите на правосубектността (*„Страшния съд над текста в правото (два “литературни” вектора към добрия съдия и успешния прокурор)”*), визиращ два различни подхода към професията на съдиите и тази на прокурорите. Чрез анализ на противоречията в техните разкази (единият, на правото, а другият, на фактите) са потърсени *съдържания, които често остават неписани* в юридическите решения.

Вторият цикъл, посветен на етиката на свободата и регулациите на дееспособността, извежда критериите за правна релевантност на волята на човека като израз на неговата свобода. В него се анализират: връзката между запрещение и идентичност (*“Има ли алтернатива запрещението като законодателен подход към недееспособността на физическите лица?”*); инструментите за зачитане на автентичната воля на хората с увреждания. Предлага се правен режим, *етическа алтернатива* на запрещението, даващ възможност на лицата с умствени затруднения да запазят своята личностна идентичност. Тук патосът е разширяване границите на дееспособността

Третият цикъл имат за свой фокус етическите проблеми, свързани с климатичните промени, загубата на биологично разнообразие и необходимостта от създаване на нови рамки, в които понятията за общност, собственост и свобода се предефинират в един по-широк екологически аспект.

4. Научни приноси

Авторската справка за приносите е достоверна и коректна. Без да бъде изчерпателна, бих ги обобщила по следния начин:

Първо, с трудовете и практическата си дейност, със своето ярко присъствие в научния и обществен дебат Стоян Ставру допринася за *обогащаването на полето на етичката философия*. В не по-малка степен той допринася за *актуализирането на юридическата наука* и нейните нормативни документи в съответствие с настъпилите нови реалности. Изгражда собствен подход в анализа на конкретни казуси, включващ възможни решения, създаване на интердисциплинарни полета и моделиране на нови понятия.

Второ, монографията, предложена за участие в конкурса, е *първото у нас цялостно изследване* на моралните (неимуществените) вреди, което свидетелства за успешно избрания от автора новаторски подход. На тази основа са изведените от доцент Ставру изводи относно взаимодействието „етика-право“ и превръщането на справедливостта в инструмент за изчисление на обезщетения. Монографията съчетава по оригинален начин специализирания юридически подход към въпросите на моралните вреди с теоретико-философските измерения, касаещи понятието за справедливост.

Трето, особено ценно е умението на кандидата да поема и дава съвременен отговор на предизвикателства, които новите технологии отправят към етиката като регулатор на отношенията между хората. Така допринася за обогатяване на етичкия дебат относно „другостта“ (на работа и изкуствения интелект), като предлага регулации за юридически релевантни взаимодействия.

Четвърто, задава и юридическите, и етичките параметри на защитата на т.нар. „дигитални активи“, свързани и с понятието за дигитална памет и разширяването на морално значимите граници на човешката личност в цифровата среда.

Пето, особено значим принос: никога не остава само в сферата на теорията, а предлага *конкретни юридически механизми* и регулационни инструменти, които да бъдат приложени в действащото законодателство. За това допринася отличното познаване на международните стандарти, теоретичните източници и националната конюнктура.

Шесто, винаги запазва *етическата доминанта*. Пример: предложението за правен режим, алтернатива на запрещението, даващ възможност на възрастни хора и лица с умствени затруднения да запазят своята личностна идентичност (като възможно разширяване на дееспособността), което има ясно етическо измерение.

Нямам забележки. Препоръката ми е да продължава да работи в тази полезна и нужна на обществото насока.

5. Заключение

В работите на д-р Ставру има оригинални научни и приложни приноси, получили национално и международно признание. Публикациите му се отличават с критичен поглед към анализирани концепции, изключителна ерудиция, ярко авторско присъствие, многостранна информираност, умение за новаторска интерпретация, съчетание на рационалност и въображение.

Намирам за напълно основателно да дам положителна оценка и да гласувам Научното жури да изготви предложение до Научния съвет по философия и социология на БАН за избор на Стоян Андреас Ставру на академичната длъжност „професор“ в ИФС - БАН по ПН 2.3. Философия (Етика) за нуждите на секция „Етически изследвания“.

24 февруари 2023 г.

Проф. д-р Татяна Батулева